

AUDIOVISUAALI- JA MEDIAPOLITIikka

EU:n audiovisuaalipolitiikasta on määräyksiä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 167 ja 173 artiklassa. Alan keskeinen säädös on audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi, jota tarkistetaan parhaillaan (2018). Luova Eurooppa -ohjelman Media-alaohjelma on unionin tärkein väline alan (erityisesti elokuva-alan) tukemiseksi. Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vaaditaan kunnioittamaan ”tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta”.

OIKEUSPERUSTA

Rooman sopimus ei antanut audiovisuaali- ja mediapolitiikan alaa koskevaa suoraa toimivaltaa, eikä niin tee myöskään Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT). Media-alan toimivalta pohjautuu pikemminkin useisiin SEUT:n artikloihin, joiden nojalla voidaan laatia politiikkaa media- ja viestintätekniikan eri aloja varten. Tämä johtuu mediatuotteiden ja -palvelujen monisäikeisyydestä, sillä ne eivät ole pelkästään taloudellisia eivätkä myöskään pelkästään kulttuurihyödykkeitä. Oikeusperustan muodostavat SEUT:n 28, 30, 34 ja 35 artikla (tavaroiden vapaa liikkuvuus), 45–62 artikla (henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus), 101–109 artikla (kilpailupolitiikka), 114 artikla (tekninen yhdenmukaistaminen tai samanlaisten teknisten standardien käyttäminen esimerkiksi internet-tuotannoissa), 165 artikla (koulutus), 166 artikla (ammattillinen koulutus), 167 artikla (kulttuuri), 173 artikla (teollisuus) ja 207 artikla (yhteinen kauppapolitiikka).

TAVOITTEET

SEUT:n 167 artiklan mukaan EU pyrkii rohkaisemaan jäsenvaltioiden yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemaan ja täydentämään niiden toimintaa taiteellisen ja kirjallisen luovan toiminnan aloilla, audiovisuaalialan toiminta mukaan luettuna. EU:n tehtävänä on luoda audiovisuaalialan eurooppalaiset sisämarkkinat audiovisuaalisia palveluja varten. Lisäksi EU:n on otettava kulttuuriset seikat huomioon kaikissa politiikoissaan. Päätökset tehdään tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen.

SAAVUTUKSET

A. Säätelykehys

1. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi

Lähetystekniikan uudet kehityskulut johtivat siihen, että kaupallisten TV-asemien määrä kasvoi Euroopassa 1980-luvulla ja niiden lähetyksiä voitiin vastaanottaa useissa

maissa. Tämän vuoksi tarvittiin yhteisiä vähimmäisvaatimuksia, jotka vahvistettiin ensi kertaa Televisio ilman rajoja -direktiivissä (89/552/ETY). Direktiivin ensimmäisessä tarkistuksessa vuonna 1997 otettiin käyttöön ”alkuperämaaperiaate”, mikä tarkoittaa sitä, että lähetystoiminnan harjoittajat kuuluvat sen jäsenvaltion oikeudenkäyttövaltaan, johon ne ovat sijoittautuneet. Vuonna 2007 tehdyssä tarkistuksessa direktiivin soveltamisalaan lisättiin uusia palveluja, kuten internetin kautta saatavilla olevat tilausvideopalvelut. Direktiivi kodifioitiin vuonna 2010, ja sille annettiin uusi nimi, audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin täytäntöönpanosta vuonna 2012 annetussa komission kertomuksessa sekä vuonna 2013 julkaistun komission vihreän kirjan ”Valmistautuminen täysin konvergoituneeseen audiovisuaaliseen maailmaan: kasvu, luominen ja arvot” tiimoilta käydyissä keskusteluissa kävi selväksi, että audiovisuaaliset mediapalvelut lähentyvät ja näiden palvelujen kulutus- ja jakelutavat muuttuvat jatkuvasti tekniikan kehittymisen myötä.

Jotta sääntelyssä pysyttäisiin ajan ja kehityksen tasalla, komissio antoi 25. toukokuuta 2016 uuden lainsäädäntöehdotuksen audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin muuttamisesta. Kolmen toimielinten väliset neuvottelut ehdotuksesta saatiin päätökseen 6. kesäkuuta 2018. Sovitun tekstin keskeisiä osia ovat muun muassa seuraavat: 1) kaupallisten tiedotteiden aikaraja muutetaan 12 minuutista tuntia kohti 20 prosenttiin päivässä klo 6.00:n ja 18.00:n välisenä aikana, 2) alaikäisiä suojellaan sisällöltä, joka ”saattaa haitata” heitä, ja samaa säännöstä sovelletaan sekä perinteisiin lähetyksiin että tilauspalveluihin, 3) eurooppalaisia teoksia koskevat säännökset laajennetaan koskemaan tilauspalvelujen tarjoajia, joiden on varmistettava, että niiden ohjelmistosta vähintään 30 prosenttia on eurooppalaisia teoksia, ja annettava näille teoksille riittävästi näkyvyyttä, ja 4) videonjakoalustat tuodaan audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin piiriin, jotta voidaan torjua vihapuhetta ja suojella alaikäisiä haitalliselta sisällöltä. Uusien sääntöjen hyväksymisestä äänestettiin Euroopan parlamentin täysistunnossa 2. lokakuuta 2018, ja neuvosto hyväksyy direktiivin lopullisesti syksyllä 2018. Jäsenvaltioilla on 12 kuukautta aikaa saattaa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään^[1].

Direktiivi sisältää erityiset säännöt alaikäisten suojelusta, ja nämä koskevat sekä perinteistä lähetystoimintaa että tilausvideopalveluja. Näitä sääntöjä on täydennetty vuosien 1998 ja 2006 suosituksilla alaikäisten ja ihmisarvon suojelusta. Vuonna 2012 hyväksyttiin eurooppalainen strategia lasten turvallisuuden parantamiseksi internetissä, ja sitä tuetaan Verkkojen Eurooppa -välineen yhteydessä Better Internet for Kids -ohjelmalla ja [portaalilla](#) (entinen Safer Internet -ohjelma).

2. Tekijänoikeudet digitaalisilla sisämarkkinoilla

EU uudistaa parhaillaan digitaalisilla sisämarkkinoilla sovellettavia tekijänoikeussääntöjä. Uudistuksella pyritään ennen kaikkea 1) lisäämään sisällön rajatylittävää saatavuutta internetissä, 2) parantamaan mahdollisuuksia [käyttää tekijänoikeudella suojattua aineistoa koulutuksessa, tutkimuksessa ja kulttuuriperinnössä](#), 3) parantamaan tekijänoikeusmarkkinoiden toimivuutta ja

[1]Ks. menettelyä koskevat tiedot [2016/0151\(COD\)](#).

4) panemaan [Marrakeshin sopimus](#) täytäntöön unionin lainsäädännössä. Tekijänoikeuspaketista neuvotellaan parhaillaan.

3. Eurooppalainen elokuvaperintö

EU haluaa kannustaa jäsenvaltioitaan tekemään yhteistyötä Euroopan kannalta merkittävän kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja suojaamiseksi (SEUT:n 167 artikla). Jäsenvaltioille annetussa suosituksessa kehoitetaan keräämään, luetteloimaan, säilyttämään ja ennallistamaan järjestelmällisesti Euroopan elokuvaperintöä, jotta se voidaan välittää tuleville sukupolville. EU:n jäsenvaltioita pyydetään raportoimaan kahden vuoden välein tähän liittyvistä toimistaan, ja komissio laatii täytäntöönpanokertomuksen näiden tietojen perusteella.

B. Luova Eurooppa

Luova Eurooppa -ohjelman Media-alaohjelma on vuodesta 1991 lukien järjestyksessä viides monivuotinen ohjelma, jolla tuetaan audiovisuaalialaa. Ohjelman perustana ovat sen edeltäjät eli Media- ja Media Mundus -ohjelmat (2007–2013), jotka toteutettiin menestyksekkäästi. Luova Eurooppa -ohjelman kokonaismäärärahat ovat 1,46 miljardia euroa (2014–2020), mikä merkitsee yhdeksän prosentin lisäystä aikaisempien ohjelmien määrärahoihin verrattuna. Vähintään 56 prosenttia tästä summasta on varattu Media-alaohjelmalle. Siitä tuetaan ja rahoitetaan elokuva- ja televisiohankkeita, elokuvateatteriverkostoja, elokuvafestivaaleja, yleisöpohjan kehittämistä, audiovisuaalialan ammattilaisten koulutustoimia, markkinoille pääsyä, jakelua, videopelien kehittämistä, verkkojakelua ja kansainvälisiä yhteistuotantorahastoja. Komissio julkaisi 30. toukokuuta 2018 asetusehdotuksensa seuraavasta Luova Eurooppa -ohjelmasta (2021–2027). Media-lohkolle esitetään jopa 1 081 000 000 euron määrärahoja (58,43 prosenttia uuden ohjelman koko budjetista). Sekä parlamentti että neuvosto käsittelevät parhaillaan komission ehdotusta.

C. Medialukutaito ja tiedotusvälineiden moniarvoisuus

Medialukutaito on taitoa käyttää tiedotusvälineitä, ymmärtää ja arvioida kriittisesti tiedotusvälineiden ja mediasisältöjen eri puolia sekä viestiä erilaisissa yhteyksissä. Se on perustaito, jota tarvitsevat niin nuoret kuin aikuiset. EU:ssa pidetään medialukutaitoa aktiivisen kansalaisuuden tärkeänä osatekijänä nykypäivän tietoyhteiskunnassa. Medialukutaidon ja kriittisen ajattelun kehittämisestä koulutuksen avulla 30. toukokuuta 2016 annetuissa neuvoston päätelmissä korostetaan, että medialukutaito on internetin ja sosiaalisen median aikakaudella tärkeämpi kuin koskaan ja sen olisi kuuluttava olennaisena osana kaiken tasoisesta koulutuksesta.

Tiedotusvälineiden moniarvoisuus edellyttää avoimuutta, vapautta ja monimuotoisuutta EU:n viestintäalalla. Vuoden 2012 alusta EU on yhteisrahoittanut Firenzen yliopistollisen Eurooppa-instituutin tutkimushanketta, jonka puitteissa perustettiin Robert Schuman -tutkimuskeskuksen yhteyteen tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja vapauden keskus (CMPF). Tämä keskus on uusi avaus komission jatkuvissa pyrkimyksissä parantaa tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja vapautta Euroopassa ja määritellä toimet, joita tarvitaan unionin ja jäsenvaltioiden tasolla näiden tavoitteiden edistämiseksi.

D. Muut aloitteet

Cannesin elokuvajuhlien yhteydessä EU järjestää keskusteluja ja paneelikeskusteluja useista aiheista, kuten elokuvien rahoituksesta, jakelusta, yleisöpohjan kehittämisestä sekä innovoinnista. [Eurooppalaisen elokuvan foorumi](#) perustettiin vuonna 2015. Foorumi tarjoaa alustan päätöksentekijöiden ja audiovisuaalialan väliselle jäsenllylle vuoropuhelulle. Uudelle kyvyllä Euroopan unionissa myönnettävä palkinto jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 2004. Tarkoituksena on tehdä tunnetuksi nuoria eurooppalaisia elokuvantekijöitä, jotka ovat olleet Media-ohjelmasta rahoitetun koulutuksen piirissä. [European Border Breakers Award](#) on nouseville taiteilijoille myönnettävä palkinto, joka saa osan rahoituksestaan Luova Eurooppa -ohjelmasta.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Parlamentti on korostanut, että EU:n olisi tuettava audiovisuaalialan kasvua ja kilpailukykyä ja samalla tunnustettava sen laajempi merkitys kulttuurisen monimuotoisuuden takaajana.

1. Euroopan audiovisuaaliala

Eurooppalaisesta elokuvasta digitaaliajalla 16. marraskuuta 2011 annettuun päätöslauselmaan^[2] pohjautuvassa, samasta aiheesta 28. huhtikuuta 2015 annetussa parlamentin päätöslauselmassa^[3] ilmaistaan voimakas tuki eurooppalaisille elokuvaohjaajille ja korostetaan Luova Eurooppa -ohjelman Media-alaohjelman tarjoaman rahoituksen merkitystä. Siinä korostetaan myös elokuvalukutaidon ja yleisöpohjan kehittämisen merkitystä.

Audiovisuaaliteosten verkkojakelusta Euroopan unionissa 11. syyskuuta 2012 annetussa parlamentin päätöslauselmassa^[4] käsitellään tekijänoikeuskysymyksiä ja niitä haasteita, joita audiovisuaalisten teosten digitaalinen saatavuus asettaa tekijänoikeuksien turvaamiselle. Luova Eurooppa -ohjelman ja siihen kuuluvan Media-alaohjelman täytäntöönpanokertomuksesta äänestettiin kulttuuri- ja koulutusvaliokunnassa (CULT) tammikuussa 2017 ja asiaa koskeva päätöslauselma hyväksyttiin täysistunnossa 2. maaliskuuta 2017^[5]. Päätöslauselmassa korostetaan riittävän talousarvion ja yksinkertaisempien hallinnollisten menettelyjen tarvetta ohjelman vaikuttavuuden lisäämiseksi. Parlamentin jäsenet pitivät myös tärkeänä helpottaa pienten järjestöjen ja hankkeiden rahoituksen saantia.

2. LUX-elokuvapalkinto

Euroopan parlamentin perustama LUX-elokuvapalkinto jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 2007. Palkinnolla pyritään edistämään eurooppalaisten teosten levittämistä kaikkialle EU:hun siten, että voittajaelokuva tekstitetään kaikille EU:n 24 kielelle sekä näkö- ja kuulovammaisille.

[2]EUVL C 153 E, 31.5.2013, s. 102.

[3]EUVL C 346, 21.9.2016, s. 10.

[4]EUVL C 353 E, 3.12.2013, s. 64.

[5]EUVL C 263, 25.7.2018, s. 19.

3. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi

Parlamentin 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa televisiotoiminnasta antamissa päätöslauselmissa vaadittiin toistuvasti yhteisiä teknisiä standardeja suorille satelliittilähetyksille ja teräväpiirtotelevisiolle. Televisio ilman rajoja -direktiivi annettiin vuonna 1989, ja parlamentti on aina tukenut sen täytäntöönpanoa. Direktiiviä tarkistettiin vuosina 1997 ja 2007, minkä jälkeen sille annettiin uusi nimi, audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi. Direktiivin hyväksyminen oli seurausta parlamentin ja neuvoston välisistä neuvotteluista, joissa otettiin huomioon suurin osa parlamentin ensimmäisessä käsittelyssä esittämistä näkökohdista.

Parlamentti on seurannut audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin täytäntöönpanoa erittäin tarkkaan. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin täytäntöönpanosta 22. toukokuuta 2013 antamassaan päätöslauselmassa^[6] se esittää useita huomioita ja suosituksia erityisesti saavutettavuudesta, eurooppalaisten audiovisuaalisten teosten edistämisestä, alaikäisten suojelusta, mainonnasta, tulevista haasteista ja kansainvälisestä kilpailusta.

Hybriditelevisiosta ("Connected TV") 4. heinäkuuta 2013 antamassaan päätöslauselmassa^[7] parlamentti kehotti komissiota arvioimaan, missä määrin on tarpeen muuttaa audiovisuaalisista mediapalveluista annettua direktiiviä ja muita nykyisiä vaatimuksia, jotka sisällöntuottajille ja sisällön kehittäjille sekä käyttäjille on asetettu muissa verkko- ja mediasääntelyä koskevissa säädöksissä (esimerkiksi televiestintäpaketti). Muutostarvetta oli erityisesti vaatimuksissa, jotka sisällöntuottajille ja sisällön kehittäjille sekä käyttäjille on asetettu alustojen löydettävyydestä ja syrjimättömistä käyttömahdollisuuksista, sekä alustan käsitteen laajentamisesta, jotta nykyiset säädökset saadaan mukautettua uuteen mediaympäristöön erityisesti hybriditelevision kehitystä silmällä pitäen.

Parlamentti hyväksyi 12. maaliskuuta 2014 päätöslauselman valmistautumisesta täysin konvergoituneeseen audiovisuaaliseen maailmaan^[8] (vastauksena komission samasta aiheesta antamaan vihreään kirjaan). Päätöslauselmassa parlamentti panee merkille markkinoiden konvergoitumisen sekä korostaa tarvetta säilyttää saatavuus ja näkyvyys ja turvata monipuolisuus ja rahoitusmallit. Lisäksi se tarkastelee infrastruktuuria ja taajuuksia, arvoja ja sääntelykehystä.

Näiden parlamentin päätöslauselmien johdosta ja koska audiovisuaaliala muuttuu nopeasti, komissio esitti 25. toukokuuta 2016 ehdotuksen audiovisuaalisista mediapalveluista annetun direktiivin muuttamiseksi. Asiasta vastaava CULT-valiokunta äänesti [mietinnöstään](#) huhtikuussa 2017 tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisesti ja päätti aloittaa toimielinten väliset neuvottelut neuvoston kanssa. Neuvoston ja parlamentin saatua neuvottelunsa päätökseen 6. kesäkuuta 2018 valiokunta äänesti tekstistä 11. heinäkuuta 2018. Uudistettua lainsäädäntöä sovelletaan paitsi lähetystoiminnan harjoittajiin myös tilausvideo- ja videonjakoalustoihin, jollaisia ovat esimerkiksi Netflix, YouTube ja Facebook. Lisäksi sen piiriin tulevat suorat verkkolähetykset videonjakoalustoilla. Parlamentin

[6]EUVL C 55, 12.2.2016, s. 71.

[7]EUVL C 75, 26.2.2016, s. 141.

[8]EUVL C 378, 9.11.2017, s. 140.

neuvottelijat saivat läpi vaatimuksensa alaikäisten suojelun parantamisesta, mainonnan sääntöjen tiukentamisesta ja vähintään 30 prosentin ohjelmaosuuden varaamisesta eurooppalaisille teoksille televisiokanavilla ja tilausvideoalustoilla. Uusien sääntöjen hyväksymisestä äänestettiin täysistunnossa 2. lokakuuta 2018.

Katarzyna Anna Iskra
10/2018

